

Ενταύθα

► ΓΡΑΦΕΙ Ο ΧΡΗΣΤΟΣ ΖΑΜΠΟΥΝΗΣ ferenikipublications@gmail.com

ΝΕΣΤΩΡ ΚΟΥΡΑΚΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ
ΚΛΑΣΙΚΗ
ΡΗΤΟΡΙΚΗ

Hippasus

Σε μία ψηφιακή εποχή, όπου η επιχειρηματολογία περιορίζεται σε 280 χαρακτήρες στο Twitter, μία πραγματεία επί της κλασσικής Ρητορικής, με πρακτικές συμβουλές για τους σύγχρονους ομιλητές, έρχεται να εμπλουτίσει την σχεδόν ανύπαρκτη βιβλιογραφία επί του θέματος.

Οδηγίες προς υποψηφίους πολιτευτές

Το ενδεχόμενο προκηρύξεως εκλογών το φθινόπωρο, εάν κρίνω από την κινητικότητα αρκετών φίλων πολιτευομένων, με ώθησε να καλέσω τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη και να του ζητήσω έναν δεκάλογο σύγχρονης Ρητορικής. Με μαεστρία, οφείλω να ομολογήσω, αλλά και με ευγένεια, με παρέπεμψε στο δεύτερο μέρος του βιβλίου του, εις το οποίο διαπραγματεύεται όχι δέκα, αλλά είκοσι ερωταπαντήσεις με πρακτικές συμβουλές προς τους επίδοξους ομιλητές.

Λόγω στενότητας χώρου, το συγκεκριμένο κεφάλαιο υπερβαίνει τις 150 σελίδες, σταχυολογώ δέκα από αυτές:

1. Το κοινό καθορίζει την ομιλία μας. Αλλιώς μιλάμε σε κατά βάση ιδεολόγους νέους, αλλιώς σε μέσης ηλικίας ακροατήριο και αλλιώς στους ηλικιωμένους.
2. Ο ομιλητής οφείλει να πείσει το ακροατήριό του ότι νοιάζεται γι' αυτό και όχι για τον εαυτόν του.
3. Έχει σημασία η έναρξη ενός λόγου να μην γίνεται με συνηθισμένες και αναμενόμενες εκφράσεις, αλλά με κάτι εντυπωσιακό, όπως μία ρήση επιφανούς προσώπου ή έναν στίχο ποιήματος.
4. Ο Αδαμάντιος Κοραής, τον οποίο επικαλείται ο συγγραφέας, ξεχώριζε: α) τα νοήματα, τα οποία πρέπει να είναι αξιόλογα και να έχουν ουσία, β) τις λέξεις που εκ-

φράζουν αυτά τα νοήματα, και γ) την θέση των λέξεων μέσα στην φράση.

5. Ο καλός ομιλητής πρέπει να διαθέτει γνώση των θεμάτων τα οποία διαπραγματεύεται. Η πρόσκτησις γνώσεως είναι σχετικώς εύκολη σήμερα, μέσω των μηχανών αναζητήσεων, αν και είναι απαραίτητη η διασταύρωσις με άλλες πηγές, π.χ. Εγκυκλοπαίδειες.

6. Η επίκλησις αξιών, όπως η Δικαιοσύνη, η Φιλοπατρία, η Αγάπη στην Ανθρωπότητα, αποτελούν αναντίλεκτα ένα ασφαλές διαβατήριο για να κερδηθεί η συμπάθεια του κοινού.

7. Ένας διπλωματικός τρόπος για να επικρατήσει κανείς έναντι του αντιπάλου του είναι να ξεκινήσει με ευμενείς φράσεις ή θετικές για τις θέσεις του.

8. Η αληθοφάνεια, τα όσα δηλαδή συνήθως συμβαίνουν ή φαίνεται στον πολύ κόσμο ότι συμβαίνουν, αντικαθιστά ενίοτε την «γυμνή» αλήθεια.

9. Η «Ρητορική του πάθους», με την έννοια της επιδιώξεως μέσω του συναισθήματος να κεντρισθεί μέσω του συναισθήματος με φιλότιμο η ψυχή των ακροατών, είναι αποδεκτή όταν τους ενθαρρύνει π.χ. να προβάλουν άμυνα στον εισβολέα της πατρίδος του.

10. Η αναγνώρισις λαθών και η γενναία αυτοκριτική βοηθούν στην εμπέδωση της αξιοπιστίας του ομιλητού.

Ρητορική και «Ρητορική»

Το βιβλίο κυκλοφόρησε τον Δεκέμβριο του 2021, αλλά όλο αυτό το διάστημα αναζητούσα μία αφορμή για να το συνδέσω με την επικαιρότητα. Τελικώς, βρήκα δύο. Ας εκκινήσω με το λιγότερο πρόσφατο, την συνέντευξη του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη στον Γιώργο Κουβαρά, στο Μουσείο της Ακροπόλεως.

Μία απάντησίς του επί του θέματος των ελληνοτουρκικών σχέσεων μου προκάλεσε ιδιαίτερα εντύπωση. «Διάλογο με το παράλογο δεν κάνουμε». Δεν γνωρίζω εάν την ενεπνεύσθη ο ίδιος ή κάποιος λογογράφος του. Σημασία έχει, στην δεύτερα περίπτωση, ότι την υιοθέτησε προσδίδοντας στον λόγο του ένα σπάνιο δείγμα Ρητορικής. Αυτό, άλλωστε, είναι το θέμα του προαναφερθέντος βιβλίου «Εισαγωγή στην κλασσική Ρητορική». Συγγραφέας του είναι ο καθηγητής των Νομικών Σχολών των Πανεπιστημίων Αθηνών και Λευκωσίας Νέστορ Κουράκης. Στην παρουσίασή του, η οποία έλαβε χώρα στον «ιανό», η πρώην πρόεδρος της Βουλής Άννα Μπενάκη προσδιόρισε συνοπτικώς την προσήλωση του ρήτορος «πάντοτε στο ουσιώδες», στο «τι χρησ», στο «ποιο είναι το τέλος (ο τελικός σκοπός), που πρέπει εκάστοτε να συγκρατεί τον χείμαρρο της ανθρώπινης σκέψεως και του ανθρώπινου λόγου».

Η πρακτική χρησιμότης τού να πείθει κανείς μέσω του προφορικού λόγου έγινε αντιληπτή από τους προσωκρατικούς φιλοσόφους. Τότε εθεσπίσθησαν οι πρώτοι κανόνες που προέτρεπαν τους ομιλητές των Συνελεύσεων του Δήμου να επιδεικνύουν μετριοπάθεια και πραότητα αποφεύγοντας την οξύτητα. Ερχόμεθα, λοιπόν, στην δεύτερα αφορμή. Εδώ και εβδομάδες, ο πρόεδρος της Τουρκίας Ρεσέπ Ταγίπ Ερντογάν, δεν σέβεται στις δημόσιες τοποθετήσεις του την αποφυγή της οξύτητος. Δηλώνει ότι «θα ξαναμιλήσω με την Ελλάδα όταν βρεθεί μπροστά μου ένας έντιμος πολιτικός» ή, ακόμη, απειλές τύπου «θα κάνουμε ό,τι χρειάζεται απέναντι σε αυτούς που μας βλέπουν ως εχθροί», απάδουν της αρχαίας παρρησίας, μίας έννοιας που υιοθετήθη στην συνέχεια από τον Δυτικό Πολιτισμό, εν τω συνόλω του.

Ασφαλώς και υπήρξαν παρεκκλίσεις, ήδη από την εποχή των δημαγωγών, οι οποίοι προς θήρευσιν ψηφοφόρων παραπλανούσαν τα ακροατήριά τους είτε δελεάζοντάς τα, είτε αφιονίζοντάς τα, είτε εκμαυλίζοντάς τα. Στην κατηγορία αυτή ανήκει, δικαιοματικώς, ο γείτων «ισόβιος» πρόεδρος. Στον αντίποδα, ο Έλλην ομόλογός του εμφανίζεται μετρημένος και ψύχραιμος απέχοντας συνειδητώς να ακολουθεί τον ομόλογό του στην ολισθηρή ατραπό της εντάσεως.

Σε έναν χώρο υψηλού συμβολισμού, έμπροσθεν της ανατολικής ζωφόρου του Παρθενώνος, στο Μουσείο Ακροπόλεως, ο πρωθυπουργός, Κυριάκος Μητσοτάκης, επέδειξε σωφροσύνη και αποφασιστικότητα απέναντι στις επαναλαμβανόμενες απειλές του ομολόγου του, Ρεσέπ Ταγίπ Ερντογάν, υιοθετώντας τον κανόνα του Αριστοτέλους που όριζε την Ρητορική ως «μέσον πειθούς» και όχι ως όχημα πολιτικής παραπλανήσεως.